

Одеська обласна організація

Інформаційний бюлетень

№ 11

квітень 2020

**Додаткова відпустка на дітей:
особливості надання**

Додаткова відпустка на дітей: особливості надання

Додаткова відпустка на дітей в Україні є соціальною гарантією від держави.

Додаткова відпустка на дітей належить до соціальних за п. 4 ст. 4 Закону від 15.11.1996 № 504 (далі – Закон про відпустки). Вона надається за таких умов:

- жінка має двох чи більше дітей віком до 15 років;
- жінка має повнолітню дитину-інваліда з дитинства підгрупи А групи І або взяла під опіку інваліда з дитинства підгрупи А І групи (вік у цих випадках не обмежений) (ст. 19 Закону про відпустки).

Також на цю відпустку мають право працівники, що мають дітей до 18 років, а саме:

- одинока мати (ст. 19 Закону про відпустки);
- жінка, яка всиновила дитину;
- жінка, яка має дитину з інвалідністю; батько, що виховує дитину без матері, у т. ч. якщо мати перебуває тривалий час на лікуванні в медзакладі;
- особа, яка взяла під опіку дитину до 14 років (ст. 243 СК) та особа, що була визначена як піклувальник дитини віком 14-18 років (ст. 243 СК, ст. 1861 КЗпП), опікун стає піклувальником автоматично (п. 2 ст. 76 ЦК);
- один із прийомних батьків або батьків-вихователів (ст. 19 Закону про відпустки, ст. 1821 та 1861 КЗпП).

Узагальнимо, до якого віку дитини батьки мають право на додаткову відпустку:

- 15 років – у звичайній ситуації (додаткова відпустка на двох і більше дітей);
- 18 років – в одиноких матерів;
- не обмежуватися – якщо дитина — інвалід підгрупи А І групи.

Якщо жінка має лише одну дитину віком до 15 років, то право на додаткову відпустку в неї з'являється того ж року, коли народжується друга дитина за умови, що вона в цей рік працювала. Триває це право до того року включно, коли дитина досягає граничного віку — 15 або 18 років (лист Мінсоцполітики від 19.02.2010 № 48/13/116-10).

До 18 років особа має правовий статус дитини (ч. 1 ст. 6 СК). Однак додаткова відпустка на дітей до 18 років може не надаватися, якщо така дитина отримала повну цивільну дієздатність (ст. 34 і ст. 35 ЦК):

- вийшла заміж чи одружилася;
- стала матір'ю/батьком;
- почала працювати за трудовим договором, коли досягла 16 років;

- зареєструвалася як фізособа-підприємець, коли досягла 16 років.

Навіть якщо така дитина потім оформляє розлучення, знімається з реєстрації як підприємець чи припиняє трудові відносини, то право на додаткову відпустку не поновлюється

Особливості надання додаткової відпустки

Додаткова відпустка на дітей не є щорічною, тому не можна:

- ділити її на частини;
- виплатити замість неї грошову компенсацію (без звільнення);
- відкликати особу з такої відпустки;
- починати відлік часу, з якого виникає право на додаткову відпустку, від дати початку роботи в установі. **Цей відлік починається з 1 січня.**

Додаткова відпустка на дітей надається за календарний рік, а не за рік роботи в установі.

Інші особливості надання додаткової відпустки та проблемні питання, які виникають під час її надання, узагальнено в таблиці.

Питання /ситуації	Відповідь	Винятки /роз'яснення
Яка тривалість	10 днів	Якщо в особі є декілька підстав для отримання такої відпустки, то її тривалість може становити 17 днів. Наприклад, двоє дітей до 15 років (перша підстава) в одинокої матері (друга підстава)
Чи враховувати святкові дні	Ні	Святкові і неробочі дні, які припадають на додаткову відпустку, не оплачуються та не враховуються у її тривалість (ч. 2 ст. 5 Закону про відпустки)
Чи переноситься	Так	Можна перенести на наступний рік, якщо не використали в поточному (ч. 7 ст. 20 Закону про відпустки). Вона накопичується до звільнення працівника або її використання (лист Мінсоцполітики від 19.02.2010 № 48/13/116-10)

Коли виникає право на додаткову відпустку на дітей	З першого дня роботи	Однак, якщо працівниця увесь рік перебувала у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею 3-х років або в декретній відпустці, щорічній відпустці, тобто жодного дня не працювала, то й права на додаткову відпустку не виникає (листи Мінсоцполітики від 20.10.2011 № 307/13/133-11, від 26.03.2018 № 480/0/101-18/284). Якщо особа в поточному році працювала в іншій установі, то права на додаткову відпустку не має, оскільки або скористалася додатковою відпусткою на іншій роботі, або отримала компенсацію при звільненні (лист Мінсоцполітики від 31.07.2014 № 292/13/133-14). Стаж роботи не впливає на тривалість “дитячої” відпустки.
Чи ділиться на частини	Ні	Можливий виняток: в особи є дві чи більше підстави на отримання додаткової відпустки. Тоді додаткову відпустку можна розбити на 10 + 7 днів, тобто отримати за кожною підставою окремо (лист Мінсоцполітики від 05.07.2013 р. № 290/13/116-13)
Чи можна компенсувати	Так, але тільки при звільненні	Якщо особа звільняється, то вона отримує компенсацію як за щорічну відпустку, так і за додаткову. До звільнення невикористана додаткова відпустка на дітей може бути тільки використана (лист Мінсоцполітики від 19.01.2017 р. № 132/0/101-17/284)
Чи надається за сумісництвом	Так	Додаткова відпустка можлива тільки за одним місцем роботи за сумісництвом (лист Мінсоцполітики від 05.08.2016 № 438/13/116-16)
Як оплачується	Як і щорічна	Розрахунок оплати додаткової відпустки здійснюється так само, як і розрахунок відпускних для щорічної відпустки. Зберігається й необхідність

		проводити коригування відпускних при зростанні окладів за п. 10 Порядку № 100 (постанова Кабміну від 08.02.1995 № 100)
Як оподатковується	Як і щорічна	Для форми 1ДФ використовується ознака доходу “101”. Звіт з ЄСВ: таблиця 1 – у ряд. 1.1. разом з зарплатою; таблиця 5 – окремий рядок, у графі 10 код типу нарахувань “10”.

Відпустка на дитину одинокій матері

Додаткові відпустки одиноким матерям досить поширені, тому розберемо їх окремо. Термін “одинокка мати” законодавчо не врегульований. На практиці посилаються на п. 9 постанови Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992 № 9, п. 5 ч. 13 статті 10 Закону про відпустки (наприклад, лист Мінсоцполітики від 25.02.2015 р. № 76/13/116-15). Отже, одинока мати – це жінка, яка:

- не перебуває у шлюбі та у свідоцтві про народження дитини не має запису про батька дитини або його внесли за вказівкою матері;
- вдова;
- виховує дитину без батька.

Як жінка, що виховує дитину без батька, розглядається:

- розлучена жінка (незалежно від отримання аліментів);
- жінка, що вийшла заміж, але її чоловік не усиновив дитину.

Роз’яснення цих випадків можна знайти в листі Мінсоцполітики від 25.02.2015 № 76/13/116-15. У будь-якому випадку необхідне надання відповідних документів (див. також лист Мінсоцполітики від 30.05.2014 № 193/13/123-14). Якщо жінка не може довести свій статус, соціальна відпустка одинокій матері не надається (лист Мінпраці від 14.04.2008 № 235/0/15-08/13).

Відпустка і державна допомога батькам тяжкохворих дітей

Мати або інший родич, який доглядає тяжкохвору дитину, з 2019 року отримали право на відпустку без збереження зарплати потрібної тривалості і державну допомогу.

Чи може отримати чоловік

Для прикладу візьмемо сім’ю, у якій двоє дітей до 15 років, чоловік працює, а дружина займається вихованням дітей. Чи може чоловік замість жінки піти у додаткову “дитячу” відпустку? Ні. Норма ст. 19 Закону про

відпустку сформульована чітко: додаткова відпустка надається “жінці, яка працює...”.

- Чоловік має право на додаткову відпустку на дітей лише якщо він:
- опікується дитиною або особою з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи – незалежно від віку;
 - опікується дитиною віком до 14 років або є піклувальником дитини віком 14-18 років;
 - прийомний батько або батько-вихователь. Приклад для останнього випадку, коли чоловік бере на виховання дитину-сироту без її усиновлення;
 - виховує дитину самотужки, оскільки мати тривалий час перебуває на лікуванні у медзакладі;
 - одинокий батько — не в шлюбі, записаний як батько у свідоцтві дитини; вдівець або виховує дитину без матері.

Заява на додаткову відпустку має обов’язково містити посилання на нормативний акт, що є підставою для надання такої відпустки.

Зразок заяви на додаткову відпустку

*Директору ЗОШ І-Шст.
Голобородьку В.П.*

*учителя Ващенко Ірини
Миколаївни*

Заява

Прошу надати мені додаткову оплачувану соціальну відпустку з 13.05.2019 р. по 29.05.2019 р., тривалістю 17 календарних днів, у зв’язку з вихованням двох дітей віком до 15 років та статусом одинокої матері.

Підстави: ч. 1 і ч. 2 ст. 19 Закону України “Про відпустки” від 15.11.1996 р. № 504.

Документи, що додаються:

- 1. Копії свідоцтв про народження дітей.*
- 2. Копія свідоцтва про розірвання шлюбу.*
- 3. Рішення суду про позбавлення батьківських прав.*

15.04.2020 р.

Ващенко

Інші документи

У звичайній ситуації (двоє дітей до 15 років) жінка має надати лише копії свідоцтв про народження дітей. Для інших випадків у таблиці вказані ті документи, які треба отримати, аби підтвердити право на додаткову відпустку.

Особа, якій надається відпустка	Необхідні документи
Додаткова відпустка саодиної матері	
жінка не в шлюбі	Копія свідоцтва про народження + довідка органів РАЦС про підстави внесення відомостей про батька дитини до книги реєстрації актів про народження (якщо є запис про батька).
вдова	Копія свідоцтва про народження + копія свідоцтва про шлюб + копія свідоцтва про смерть чоловіка.
розлучена жінка	Копія свідоцтва про народження + копія свідоцтва про розірвання шлюбу + документи, які підтверджують, що батько не бере участі у вихованні (рішення суду, органів піклування, акт соціально-побутової комісії, довідка зі школи). Довідка від ЖЕКу про не проживання разом не підходить.
жінка вийшла заміж і дитина не усиновлена	Копія свідоцтва про народження + документи, які підтверджують, що біологічний батько не бере участі у вихованні дитини + копія свідоцтва про новий шлюб (прізвища батька у свідоцтві дитини та нового чоловіка мають не збігатися — це свідчення відсутності усиновлення)
Інші випадки	
батькові	Копія свідоцтва про народження дитини та документи, які підтверджують, що мати не бере участь у вихованні (свідоцтво про смерть, рішення суду); довідка лікувального закладу про тривале лікування матері
опікуну (піклувальнику)	Копія свідоцтва про народження + копія рішення про встановлення опіки (піклування)
усиновлювачам	Копія свідоцтва про народження + копія рішення суду про усиновлення